

ЄВРОПА – СУСПІЛЬСТВО ДЛЯ ВСІХ, СТВОРЕНЕ ІНТЕЛЕКТУАЛАМИ

ПРОГРАМА МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЧЕРНІГІВ-ZOOM, УКРАЇНА • 2026

Co-funded by the
European Union

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського
Науково-дослідний центр європейських студій
Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин
Кафедра історії України, археології та краєзнавства

ПРОГРАМА
Міжнародної наукової конференції
«Європа – суспільство для всіх,
створене інтелектуалами»

21 травня 2026 р., Чернігів-ZOOM, Україна

В рамках проєкта
ЄВРОПА ТА ЄВРОПЕЙЦІ У СВІТЛІ ЗМАГАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ
програми Erasmus+ напрямку Jean Monnet
№ 101127471, ERASMUS-JMO-2023-MODULE

Чернігів 2026

Організаційний комітет

Носовець Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, голова

Католик Андрій Віталійович, кандидат історичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Остряк Андрій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, керівник проєкту «Європа та європейці у світлі змагань інтелектуальних традицій» програми Erasmus+ напряму Jean Monnet № 101127471, ERASMUS-JMO-2023-MODULE

Кеда Марина Костянтинівна, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, членкиня команди проєкту «Європа та європейці у світлі змагань інтелектуальних традицій» програми Erasmus+ напряму Jean Monnet № 101127471, ERASMUS-JMO-2023-MODULE

Стрілюк Олена Борисівна, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, членкиня команди проєкту «Європа та європейці у світлі змагань інтелектуальних традицій» програми Erasmus+ напряму Jean Monnet № 101127471, ERASMUS-JMO-2023-MODULE

Юда Лариса Анатоліївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, членкиня команди проєкту «Європа та європейці у світлі змагань інтелектуальних традицій» програми Erasmus+ напряму Jean Monnet № 101127471, ERASMUS-JMO-2023-MODULE

Порядок роботи конференції

ЧЕТВЕР, 21 ТРАВНЯ 2026 р.

м. Чернігів, проспект Миру, 13, ауд. 201 / ZOOM конференція

9.30-10.00	Реєстрація учасників конференції
10.00-10.30	Відкриття конференції
10.30-12.00	Пленарне засідання
12.00-12.30	Перерва на каву
12.30-16.00	Секційні засідання

Четвер, 21 травня

м. Чернігів, проспект Миру, 13, ауд. 201 / ZOOM конференція

ПОСИЛАННЯ НА ZOOM КОНФЕРЕНЦІЮ:

<https://us05web.zoom.us/j/86535818640?pwd=FGy2bFqqtHWsk83O6b8JCI9oN8PTZ5.1>

Ідентифікатор конференції: 865 3581 8640

Код доступу: 8kwcspw

9.30-10.00 РЕЕСТРАЦІЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

10.00-10.30 ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Модераторка – Стрілюк Олена Борисівна

Вітальні слова:

Носовець Наталія Михайлівна

кандидатка педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Католик Андрій Віталійович

кандидат історичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Острянко Андрій Миколайович

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, керівник проекту «Європа та європейці у світлі змагань інтелектуальних традицій» програми Erasmus+ напрямку Jean Monnet № 101127471, ERASMUS-JMO-2023-MODULE

EELITR

UKR 2023-2026

EUROPE AND EUROPEANS
IN THE LIGHT OF
INTELLECTUAL
TRADITIONS' RIVALRY

10.30-12.00 ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ПОСИЛАННЯ НА ZOOM КОНФЕРЕНЦІЮ:

<https://us05web.zoom.us/j/86535818640?pwd=FGy2bFqqtHWsk83O6b8JCI9oN8PTZ5.1>

Ідентифікатор конференції: 865 3581 8640

Код доступу: 8kwcspw

**Модератор – Острячко Андрій Миколайович
(доповідь – до 20 хв.)**

Священко Зінаїда Василівна

докторка історичних наук, професорка кафедри всесвітньої історії та методик навчання
Уманський національний університет (Умань, Україна)

*Інфраструктурні ініціативи ЄС у відповідь на китайський проєкт
«Один пояс – один шлях»*

Інфраструктурні проєкти в умовах сучасної глобальної конкуренції стратегій розвитку перетворюються на один із ключових інструментів геоекономічного та політичного впливу. Особливо це проявляється у взаємодії між провідними центрами сили – Європейським Союзом, Сполученими Штатами Америки та Китаєм. У цьому контексті китайська ініціатива «Один пояс – один шлях» (Belt and Road Initiative, BRI), започаткована у 2013 р., стала одним із наймасштабніших інфраструктурних проєктів сучасності, спрямованим на формування глобальної мережі транспортних, енергетичних і торговельних коридорів, що охоплюють Євразію, Африку та частково Латинську Америку. Реалізація цієї ініціативи створила для Європейського Союзу не лише економічні, але й політичні та нормативні виклики, що стимулювало формування власної інфраструктурної стратегії як відповіді на зростаючий вплив Китаю.

Інфраструктурні ініціативи Європейського Союзу є системною відповіддю на китайський проєкт «Один пояс – один шлях» і водночас частиною ширшої глобальної конкуренції моделей розвитку між Китаєм, США та ЄС. Вони відображають трансформацію ЄС у самостійного геополітичного актора, який прагне поєднати нормативну силу з економічними інструментами впливу. Ефективність цієї стратегії залежить від здатності ЄС подолати внутрішні інституційні обмеження, забезпечити стабільні фінансові механізми та підвищити оперативність реалізації проєктів. У разі успішної імплементації Global Gateway може стати ключовим елементом формування багатополлярної та більш збалансованої системи міжнародних відносин.

Тодоров Ігор Ярославович

доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
Ужгородський національний університет (Ужгород, Україна)

*Європейська модель толерантності та гендерної рівності:
виклики для України в умовах євроінтеграції*

Досліджуються концептуальні засади європейської моделі толерантності та гендерної рівності в умовах сучасних соціокультурних і політико-правових трансформацій. Актуальність теми зумовлена посиленням ролі принципів недискримінації, прав людини та гендерної рівності у процесах європейської інтеграції України. Постановка проблеми полягає у наявності суперечності між задекларованими європейськими цінностями толерантності та практичними труднощами реалізації політики гендерної рівності як у країнах Європейського Союзу, так і в Україні. Попри

розвиток міжнародно-правових механізмів захисту прав людини, у суспільствах зберігаються гендерні стереотипи, дискримінація, нерівний доступ до ресурсів і прояви гендерно зумовленого насильства.

Метою дослідження є аналіз європейських підходів до розуміння толерантності у співвідношенні понять «стать» і «гендер», а також визначення особливостей формування гендерної рівності в контексті євроінтеграційних процесів України. Методологічну основу роботи становлять системний, порівняльний та соціокультурний підходи, дискурс-аналіз і нормативно-правовий аналіз європейських документів у сфері прав людини та гендерної політики.

У результаті дослідження встановлено, що сучасна європейська толерантність має правозахисний характер і передбачає активне забезпечення рівних прав та можливостей незалежно від статі чи гендерної ідентичності. Визначено, що гендерна рівність розглядається європейськими інституціями як важлива складова демократичного розвитку та соціальної стабільності. Доведено, що Україна перебуває у процесі адаптації до європейських стандартів гендерної політики, а питання толерантності та інклюзивності поступово інтегруються у безпековий та гуманітарний дискурс держави.

Дятлов Володимир Олександрович

доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Історична культура в умовах європейської інтеграції

Поняття історична культура набуло поширення і широкого вжитку в останні десятиліття й перебуває у полі інтенсивного вивчення й наповнення його різними смислами та значеннями. Мета даного повідомлення: спробувати окреслити головні механізми формування історичної культури і вказати на її актуальні завдання в контексті європейської інтеграції. В умовах стрімкого розвитку й оновлення художнього, мистецького, та інформаційного арсеналу впливу на світогляд суспільства нагальним стає завдання освоєння історичною наукою та освітою великого материка історичної культури, подолання її дегуманізації та конфронтаційних моделей.

Кеда Марина Костянтинівна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)
стипендіатка програми Жана Моне Європейського Університету Флоренції (Італія).

Культурна участь українських біженців у країнах ЄС: результати дослідження

Культурна участь останніми роками все більше визнається у Європейському Союзі як ефективний інструмент соціальної інтеграції та управління сучасними міграційними викликами. Унаслідок військової агресії Росії проти України з 2022 року понад 8 млн українців були змушені переміститися до країн ЄС. Вимушена міграція суттєво трансформувала їхнє культурне життя, практики дозвілля та способи соціальної взаємодії.

Метою доповіді є представлення результатів дослідження культурної участі українців у 27 країнах Європейського Союзу. Емпіричну базу становлять результати кількісного опитування 524 респондентів, а також 56 глибинних інтерв'ю, проведених у 2022–2023 рр.

Дослідження ґрунтується на гіпотезі, що участь у культурних заходах сприяє адаптації на початкових етапах після переміщення, полегшує вивчення мови приймаючої країни, сприяє формуванню соціального капіталу та позитивно впливає на психологічний стан людей, що є особливо важливим в умовах багатозарової травми, пов'язаної з війною та вимушеним переселенням.

Європа – суспільство для всіх, створене інтелектуалами. Міжнародна конференція. 21 травня 2026 р.

Результати дослідження засвідчують, що переміщення призвело до суттєвого скорочення залученості українців до культурного життя. Серед основних бар'єрів респонденти називають мовний бар'єр, економічні чинники (вартість квитків і транспортних витрат), а також складний психологічний стан. Особливої уваги заслуговує фактор урбаністичної нерівності – обмежену доступність культурних заходів у віддалених населених пунктах.

У доповіді обґрунтовується, що належне реагування на ці виклики з боку урядів приймаючих країн здатне перетворити культурну політику на вагомий комплементарний інструмент міграційного менеджменту. Зокрема, культурна участь може сприяти інтеграції тих українців, які планують залишатися в країнах ЄС, а також підтримці адаптації тих, хто пов'язує своє майбутнє з поверненням до України.

12.00-12.30

ПЕРЕРВА НА КАВУ

12.30-16.00 РОБОТА СЕКЦІЙ
(виступ на секційному засіданні – до 10 хв.)

СЕКЦІЯ «Переосмислення історій Європи після воєн і методологічні повороти сучасної історіографії».

МОДЕРАТОР – Острянюк Андрій Миколайович

ПОСИЛАННЯ НА ZOOM КОНФЕРЕНЦІЮ:

<https://us05web.zoom.us/j/86535818640?pwd=FGy2bFqqtHWsk83O6b8JCI9oN8PTZ5.1>

Ідентифікатор конференції: 865 3581 8640

Код доступу: 8kwcspw

Ганус Сергій Олексійович

старший викладач кафедри модерної історії України та зарубіжних країн
Ужгородський національний університет (Ужгород, Україна)

*Європеєць в «епоху націоналізму»: сучасне звучання
європеїстської історіософії Леопольда фон Ранке.*

«Європейська ідея» має свою генезу як в інтелектуальній історії, так і в її інституційних проявах. Віденська система 1815–1853 рр. виглядає як спроба відновлення стабільності після зруйнування Вестфальської системи внаслідок французької революції кінця XVIII ст. та наполеонівських воєн. Створена на Віденському конгресі система колективної безпеки, заснована на балансі інтересів великих держав (європейський концерт) мала свою світоглядну основу. Її епістемами були легітимізм та романо-германський синтез (тогочасне уособлення європейськості як такої). Являючи собою віху поступу «абсолютного духу» в об'єктивно-ідеалістичній філософії історії Г.В.Ф. Гегеля романо-германський синтез ліг в основу історіософії найвизначнішого представника класичної історіографії XIX ст. Л. фон Ранке. Методологія контекстуалізму (Кембриджська школа) вимагає вивчення ідей не лише як абстракцій, а через глибокий аналіз історичного контексту їх виникнення та мовних особливостей епохи. В умовах «системи Меттерніха» погляди Ранке природно склалися як консервативно-легітимістські та європеїстські. Ядром історії він вважав церкву та державу, а державні утворення перебувають у невинній взаємодії, через котру випробовують свій потенціал у різних формах активностей. Реконструювати справжню картину подій та встановити мотивації держав та ключових історичних персонажів можливо посередництвом критичного опрацювання історичних джерел, щоби в кінцевому рахунку все виглядало «wie es eigentlich gewesen». Історіософія Ранке протиставлялася наростанню впливу національної ідеї, адже історик добре розумів наслідки порушення існуючого балансу інтересів провідних політичних гравців континенту. А в часи об'єднання Німеччини «залізом і кров'ю» один з ідеологів малонімецької програми національно-державної консолідації країни Й.Г. Дройзен зневажливо писав про нікчемність ранкеанського об'єктивізму. На його думку актуальні задачі моменту не співпадають ні з легітимізмом, ні з намаганням зберегти стабільність «європейського концерту» всупереч волі народів по створенню національних держав. Історичні прецеденти – завоювання Олександра Македонського та розвій пруської політики Дройзен прагнув протиставити епістемології Ранке та обґрунтувати свої «етичні позиції». Фінал Другої світової війни та концепт «німецької катастрофи» (Ф. Майнке) повернули інтерес до гуманістичної та космополітичної складових німецької культури, котрі яскраво виявились за Просвітництва XVIII ст. Старт європейської інтеграції та її перші кроки відродили інтерес до спадщини Ранке та синтетичних студій з європейської історії. Соціокультурний підхід в студіях з інтелектуальної історії дозволяє належному розумінню старих/нових ідей в контексті суспільних трансформацій, як от есенційні концепти класичного історичного наративу XIX ст.

Салата Оксана Олексіївна

докторка історичних наук, професорка, завідувачка кафедри історичної та громадянської освіти Інституту післядипломної освіти

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

Переосмислення наслідків Другої світової війни

У доповіді здійснюється комплексний історіографічний та методологічний аналіз трансформації наукових підходів до осмислення підсумків та наслідків Другої світової війни. В основу дослідження покладено напрацювання провідних європейських істориків XXI століття, які ревізують класичні канони «національних» нарративів на користь транснаціональної історії, глобальної історії пам'яті (Memory Studies) та воєнно-антропологічного повороту.

Методологічний зсув: Проаналізовано кардинальні зміни в епістеміологічних підставах вивчення збройних конфліктів. Обґрунтовано перехід від традиційної воєнно-політичної та описової історії до дослідження травми, колективної пам'яті, політики комеморації, а також залучення методів цифрової історії (Digital Humanities).

Через призму сучасного наукового знання проведено історичні паралелі між Першою світовою, Другою світовою та російсько-українською війною. У фокус порівняння поставлено механізми розгортання тоталітарних ідеологій, кризи систем колективної безпеки (Ліга Націй, ООН), інструменталізацію історичного минулого як зброї агресії («історичний ревізіонізм»), а також трансформацію статусу цивільного населення та фіксацію воєнних злочинів.

Доведено, що російсько-українська війна виступає новим тригером і методологічною віхою для світової історичної науки. Вона руйнує низку усталених у Європі міфів про «пострадянський простір» та змушує істориків деколонізувати східноєвропейські студії, заново оцінюючи передумови та незавершені процеси, що залишилися після 1945 та 1991 років.

Переосмислення наслідків Другої світової війни в XXI столітті є не просто академічною рефлексією, а критично важливим інструментом для розуміння природи сучасної війни, формування архітектури стійкості (resilience) та захисту засадничих європейських цінностей в умовах глобальної безпекової кризи.

Іваненко Аліна Олексіївна

докторка історичних наук, професорка кафедри права, філософії та політології

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, стипендіатка Gerda Henkel Stiftung та запрошена дослідниця University of Mannheim (Німеччина)

Післявоєнне переслідування працівників окупаційної юстиції в радянській Україні: між колаборацією та відновленням державної легітимності

У доповіді досліджується проблема післявоєнного переслідування працівників окупаційної юстиції на території радянської України після завершення Другої світової війни. Основна увага зосереджується на суддях, працівниках судового апарату та інших представниках місцевих судових структур, які функціонували в умовах німецької окупації у 1941–1944 рр. На основі матеріалів кримінально-слідчих справ, нормативних актів та архівних документів аналізуються підходи радянських органів державної безпеки й судочинства до визначення меж колаборації та кримінальної відповідальності.

Особливу увагу приділено питанню того, чи розглядала радянська влада сам факт роботи в окупаційних судових установах як достатню підставу для покарання, незалежно від характеру професійної діяльності конкретної особи. Авторка розглядає післявоєнні процеси не лише як

механізм покарання за співпрацю з окупаційним режимом, але і як інструмент відновлення радянської державної легітимності та монополії на “законний” правопорядок після періоду окупації.

Доповідь також порушує проблему «сірої зони» між професійним виживанням, адміністративною необхідністю та свідомою співпрацею з окупаційною владою. Дослідження дозволяє ширше поглянути на особливості післявоєнного переосмислення колаборації у Східній Європі та роль права у формуванні нових політичних і моральних меж після війни.

Гринь Олена Володимирівна

кандидатка історичних наук, доцентка, в.о. завідувача кафедри історії України, археології та краєзнавства

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Дослідницьке навчання як засіб переосмислення історії Європи у профільній школі України

Сучасне переосмислення історії Європи пов'язане не лише зі змінами у гуманітарному знанні, а й із трансформацією її ролі історичної освіти. Нові підходи в історіографії – увага до історичної пам'яті, повсякденного життя людини, усної історії, досвіду війни та травми – змінюють уявлення про те, як саме історія має викладатися у школі. У цих умовах традиційна модель навчання, зорієнтована переважно на засвоєння готових фактів, дедалі менше відповідає потребам сучасної освіти. Натомість актуалізується дослідницьке навчання, яке передбачає активну роботу учнів з історичними джерелами, інтерпретаціями та суперечливими питаннями минулого.

Метою доповіді є аналіз дослідницького навчання як одного із засобів переосмислення історії Європи у профільній школі України. Методологічну основу дослідження становлять принципи компетентнісного та діяльнісного підходів, концепція історичного мислення, а також сучасні підходи до вивчення історичної пам'яті та усної історії. У роботі використано методи історико-педагогічного аналізу, проблемно-хронологічний метод та аналіз сучасних освітніх практик.

Результати дослідження. Доведено, що зміни у сучасній історіографії впливають на зміст і методи навчання історії Європи у профільній школі. Особливу увагу приділено роботі з контроверсійними темами, використанню локальної історії та усної історичних джерел, проєктній діяльності учнів і цифровим ресурсам у дослідницькому навчанні. Обґрунтовується, що саме дослідницький підхід створює умови для переходу від репродуктивного засвоєння знань до формування критичного мислення, уміння аналізувати історичні наративи та відповідально осмислювати складне минуле Європи.

Приходьон Олена Юріївна

кандидатка історичних наук

Генеалогічна компанія «Elena.genealogy» (Нідерланди), засновниця, незалежна дослідниця-генеалогиня

Роль The University of New Europe (UNE) у підтримці науковців в умовах війни

У доповіді розглядається роль The University of New Europe (UNE) у підтримці науковців в умовах війни та кризових суспільних трансформацій у сучасній Європі. Особлива увага приділяється діяльності UNE як мережі академічної солідарності, що об'єднує дослідників, студентів і культурних працівників із різних країн Європи. Організація позиціонує себе як «мережу академічної солідарності, творчості та інституційного розвитку» та наголошує на важливості рівного інтелектуального доступу як передумови миру й розвитку на континенті.

UNE реалізує низку ініціатив, спрямованих на підтримку scholars at risk — науковців і культурних діячів, які постраждали від війни, вимушеної міграції чи інших кризових обставин. Серед основних

Європа – суспільство для всіх, створене інтелектуалами. Міжнародна конференція. 21 травня 2026 р.

напрямів діяльності організації — менторська програма для студентів і дослідників, база міжнародних можливостей та ресурсів екстреної підтримки, організація лекцій, симпозіумів і літніх шкіл, а також розвиток відкритого академічного діалогу через серію публічних заходів і книжковий проєкт New Europes.

У доповіді також буде проаналізовано особистий досвід взаємодії з UNE як приклад практичної реалізації принципів академічної солідарності в європейському інтелектуальному просторі після 2022 року. Зокрема, розглядатимуться регулярні інформаційні розсилки про академічні можливості та події, онлайн-зустрічі з координаторами мережі, участь у менторській програмі, комунікація з ментором, а також залучення до волонтерських академічних ініціатив, спрямованих на підтримку професійних контактів і збереження включеності до міжнародного академічного середовища.

Доповідь має на меті показати значення транснаціональних академічних мереж у формуванні нових практик підтримки науковців у Європі в умовах війни та гуманітарних криз.

Стрілюк Єгор

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Від Левінаса до Дерріди: інтелектуальні витoki етики гостинності та образу Іншого в європейській філософській традиції

Актуальність та постановка проблеми. Сучасний європейський простір дедалі частіше стикається з викликами, пов'язаними з переосмисленням категорій «свого» та «чужого», проблемами міжкультурного співіснування, міграційними процесами та кризами ідентичності. У цих умовах особливої актуальності набуває етика гостинності як концепт, що виходить за межі моральної норми та стає інструментом осмислення взаємин із Іншим. Важливу роль у формуванні сучасного європейського бачення гостинності відіграли філософські ідеї Еммануеля Левінаса та Жака Дерріди, які запропонували різні підходи до розуміння відповідальності, відкритості та меж взаємодії з Іншим. Метою дослідження є аналіз інтелектуальних витоків етики гостинності в європейській філософській традиції крізь призму концепцій Левінаса та Дерріди.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становлять історико-філософський, герменевтичний та порівняльний підходи. Історико-філософський аналіз дозволив простежити еволюцію ідей гостинності в європейській думці, герменевтичний підхід – здійснити інтерпретацію ключових концептів, а порівняльний аналіз – виявити спільні та відмінні риси у трактуванні феномену Іншого в концепціях Левінаса та Дерріди.

Результати дослідження. Встановлено, що етика гостинності у сучасній європейській філософії трансформується від традиційного морального імперативу до складної моделі взаємодії між людиною, суспільством та політичними інститутами. Визначено, що у концепції Е. Левінаса Інший постає як джерело безумовної етичної відповідальності, тоді як Ж. Дерріда деконструє класичне розуміння гостинності, формулюючи парадокс співіснування її безумовної та умовної форм. Обґрунтовано, що ці інтелектуальні підходи стали важливими для формування сучасних європейських дискусій про ідентичність, відкритість і межі прийняття Іншого.

Остряк Андрій Миколайович

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Архіви Другої світової війни в ЄС: історики та «опір матеріалу»

Чому, розмірковуючи над сьогоднішнім, ми раз-по-раз згадуємо Другу світову війну? Очевидно, що через те, що ми про неї досі не все знаємо. Далеко не все. Нам відомі основні її підсумки, ми маємо уявлення про її жахи, Голокост, геноцид, травми цілих поколінь, зруйновану Європу тощо. Тим не менше

ця вікопомна подія залишає досі безліч білих плям, робота над якими і через 80 років не завжди дозволяє дати вичерпні відповіді на наявні питання. Історики, які вивчають та пишуть про цю війну, стикаються з «опором матеріалу» – ситуацією коли джерела для вивчення проблеми є недоступні або їх важко використати навіть в наукових цілях. Тому аналіз джерельної бази історії Другої світової війни, насамперед в частині документальної складової, її відкритості та доступності є необхідним для розуміння перспектив завершення вивчення цієї проблеми, а також в світлі вивчення інших військових конфліктів.

Аналіз законодавства ЄС, здійснений в ході дослідження, дозволив дійти розуміння особливостей режиму використання документів про Другу світову війну від часу її завершення й донині, засекречення та розсекречення цих матеріалів, обмеження доступу та використання інформації.

Результати дослідження дозволили схарактеризувати пізнавальну ситуацію, в якій опинилися історики після 80 років після Другої світової війни і у зв'язку із заходами з діджиталізації та захисту даних. Вона визначається декларованою відкритістю даних про війну, проте латентними обмеженнями, зумовленими захистом персональних даних, питаннями національної безпеки та іншими чинниками, які з позиції урядів можуть мати негативні наслідки для країн ЄС. Відтак відсутність видимих перешкод у використанні архівів про Другу світову війну, частина документів досі залишається засекреченою або доступ до таких документів з дослідницькою метою потребує спеціальних процедур, що засвідчує, що попри солідну хронологічну дистанцію, Друга світова або не завершилась, або в написанні її історії передчасно говорити про довершеність.

Еткіна Ірина Ігорівна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Вивчення трагедії Голокосту в НУЧК імені Т.Г. Шевченка як долучення до спільної європейської пам'яті

Проаналізовано досвід та ключові напрями вивчення трагедії Голокосту в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Особливу увагу приділено інтеграції цієї проблематики в освітній процес та науково-дослідну роботу як важливого чинника формування сучасної культури пам'яті.

Автором обґрунтовано, що осмислення матеріалів, зібраних «Фондом Шоа», створеного Стівеном Спілбергом, в стінах університету виходить за межі суто локального чи національного контексту і є безпосереднім долученням українського студентства та наукової спільноти до спільної європейської пам'яті. У роботі висвітлено роль інтерактивних методів навчання, комеморативних практик та міжнародної співпраці у подоланні радянських наративів і формуванні гуманістичних цінностей.

Ясновська Людмила Василівна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Збереження культурної спадщини в умовах війни та трансформація європейської культури пам'яті

Повномасштабна російсько-українська війна актуалізувала проблему збереження культурної спадщини як важливої складової історичної пам'яті, культурної ідентичності та суспільної стійкості. Масштабні руйнування пам'яток архітектури, музеїв, архівів, сакральних споруд і культурних ландшафтів поставили питання не лише про фізичне збереження об'єктів спадщини, а й про переосмислення їхнього значення у сучасній європейській культурі пам'яті. В умовах війни особливого значення набувають практики документування втрат, цифрового архівування, фіксації усних свідчень та участі локальних громад у збереженні культурного середовища.

Метою доповіді є аналіз трансформації підходів до збереження культурної спадщини в умовах війни та їхнього впливу на сучасну європейську культуру пам'яті. Методологічну основу дослідження становлять підходи студій пам'яті, культурної історії та гуманітарних досліджень війни. У роботі використано методи історико-культурного аналізу, проблемно-хронологічний метод, а також аналіз сучасних практик документування й збереження культурної спадщини в Україні в умовах російсько-української війни.

У доповіді розглядаються зміни у підходах до осмислення культурної спадщини під час війни, зокрема перехід від традиційної пам'яткоохоронної моделі до ширшого розуміння спадщини як простору пам'яті, носія локального досвіду та важливого елемента культурної стійкості суспільства. Особливу увагу приділено практикам цифрового документування руйнувань, використанню усноїсторичних джерел, діяльності локальних ініціатив і волонтерських спільнот у процесах фіксації та збереження культурної спадщини. Обґрунтовується, що сучасна війна змінює європейські підходи до осмислення культурної спадщини, посилюючи значення пам'яті про втрати, локального досвіду та гуманітарних практик документування у формуванні нової культури пам'яті в Європі.

Непотенко Інна Василівна

кандидатка історичних наук, заступниця генерального директора з наукової роботи
Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній» (Чернігів, Україна)

Історія і бізнес: шляхи конвергенції культурного продукту в сучасній Європі

У дослідженні на основі системного аналізу сучасних бізнес-технологій — зокрема маркетингових методів вивчення попиту, інструментів просування таргетованого продукту та механізмів забезпечення рентабельності — з'ясовано характер і масштаби впливу комерційних процесів на трансформацію суспільного сприйняття минулого. Проаналізовано специфіку творення культурного продукту в умовах ринкової економіки та процеси прагматичного перетворення історичного нарративу на суверенний бізнес-ресурс. Застосування інноваційних маркетингових підходів дозволило схарактеризувати історію та її матеріалізовані деривативи як специфічний товар, що посідає унікальну нішу в структурі культури споживання сучасної Європи, балансуючи між когнітивною цінністю та комерційною ліквідністю.

Купрієнко Дар'я

здобувачка освітнього рівня бакалавр

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Проекти соціального житла в Європі після Другої світової війни: від ідеї до реалізації

Дослідження присвячено вивченню функцій соціального житла в європейських країнах після Другої світової війни в умовах повоєнної відбудови та гострої житлової кризи. Проаналізовано перехід держав до активної житлової політики та впровадження програм масового будівництва доступного житла у другій половині ХХ століття. Окреслено основні моделі реалізації соціального житла (державну, муніципальну та кооперативну) та їхні особливості в різних країнах Європи. Висвітлено вплив модерністських містобудівних концепцій на формування житлових масивів, а також проблеми, що виникли внаслідок їх реалізації, зокрема соціальну сегрегацію та монотонність забудови. Показано еволюцію підходів до житлової політики наприкінці ХХ століття у напрямі гуманізації міського середовища.

Іванова Софія

здобувачка освітнього ступеня бакалавр

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Формування історичної пам'яті в європейському освітньому просторі: підходи до осмислення травматичного минулого та українські практики

У сучасному європейському просторі питання осмислення травматичного минулого та формування історичної пам'яті набувають особливої актуальності в умовах воєнних конфліктів, суспільних трансформацій та зростання уваги до політики пам'яті. Освітній процес відіграє важливу роль у формуванні історичної культури та розвитку критичного мислення здобувачів освіти, особливо під час вивчення складних і контроверсійних тем. Європейські інституції, зокрема Рада Європи, розробили низку підходів до викладання травматичного минулого, серед яких важливе місце посідають принципи мультиперспективності, діалогічності та роботи з контроверсійними питаннями. В умовах сучасних викликів український досвід також демонструє пошук нових моделей осмислення історичної пам'яті. Метою дослідження є аналіз європейських підходів до роботи з травматичним минулим та визначення особливостей їх реалізації в українських освітніх практиках.

Методологічну основу становлять системний, історико-порівняльний та міждисциплінарний підходи. Для аналізу освітніх практик використано елементи контент-аналізу нормативних документів і рекомендацій європейських інституцій, а також порівняльний метод для зіставлення європейського та українського досвіду.

Встановлено, що сучасні європейські підходи до формування історичної пам'яті орієнтовані на відмову від одновимірних інтерпретацій минулого та розвиток навичок критичного осмислення історичних подій. Визначено, що мультиперспективність, викладання контроверсійних тем і створення простору для історичного діалогу стають ключовими інструментами роботи з травматичним минулим. Доведено, що українські освітні практики демонструють поступову адаптацію європейських підходів, водночас зберігаючи власну специфіку, зумовлену сучасними суспільними та воєнними викликами. Обґрунтовано, що поєднання європейського досвіду та українських практик створює підґрунтя для формування відповідальної історичної пам'яті та демократичної культури.

СЕКЦІЯ «Європа між Америкою та Азією в умовах глобальної конкуренції стратегій розвитку»

МОДЕРАТОРКА – Стрілюк Олена Борисівна

ПОСИЛАННЯ НА ZOOM КОНФЕРЕНЦІЮ:

<https://us05web.zoom.us/j/86338722629?pwd=SVVGNGMyU2hucGVNQ0JyZTVHTnl4dz09>

Ідентифікатор конференції: 863 3872 2629

Код доступу: 648934

Чумаченко Олена Анатоліївна

кандидатка історичних наук, доцентка, завідувачка кафедри історії, правознавства та методики навчання

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (Глухів, Україна)

Образ «іншого» у політиці ЄС щодо України та Західних Балкан як чинник інтеграції та безпеки

У дослідженні проаналізовано роль образу «Іншого» у формуванні політики Європейського Союзу щодо України та держав Західних Балкан у контексті сучасних інтеграційних і безпекових процесів. Актуальність теми зумовлена трансформацією політики розширення ЄС після 2022 р., коли питання інтеграції нових кандидатів дедалі більше пов'язується з геополітичними викликами, безпекою та стійкістю європейського простору. Проблема полягає у тому, що політика ЄС визначається не лише формальними критеріями членства, а й дискурсивними уявленнями про країни-кандидати, які впливають на характер інтеграційних стратегій.

Методологічною основою дослідження є критичний дискурс-аналіз (Н. Феркляф, Р. Водак), що дозволяє виявити механізми конструювання образу «Іншого» в офіційних документах ЄС, аналітичних матеріалах і політичних заявах. Використання цього підходу дає змогу розглядати інтеграційну політику не лише як інституційний процес, а як систему символічних практик, що формують уявлення про належність до «європейського простору».

У результаті дослідження встановлено, що ЄС застосовує різні моделі конструювання «Іншого» щодо України та Західних Балкан. Для держав Західних Балкан характерним є образ «нестабільного регіону», інтеграція якого здійснюється через механізми умовності, моніторингу та поступового включення до європейських структур. Натомість Україна після 2022 р. дедалі більше постає як «партнер у стані війни», інтеграція якого розглядається як стратегічно необхідна для безпеки Європи. Показано, що ці дискурсивні моделі безпосередньо впливають на практичні інструменти політики ЄС – фінансові механізми, темпи інтеграції та безпекові підходи. Зроблено висновок, що образ «Іншого» виступає ключовим чинником диференціації інтеграційної політики ЄС та важливим елементом формування сучасної європейської безпекової архітектури.

Andrii Kostyriev

Associate Professor of the Department of Law, Philosophy and Political Science

T. H. Shevchenko National University 'Chernihiv Colehium' (Чернігів, Україна)

The Role of Ukraine in the European Security System: Transformation of Strategic Narratives

The paper examines the transformation of strategic narratives regarding Ukraine's role in the European security system in the context of the full-scale Russian invasion and growing divergences

between the United States and the EU. The research problem lies in the mismatch between established Euro-Atlantic security institutions and the rapidly evolving geopolitical reality, in which Ukraine has shifted from a toy in the hands of geopolitical players to a central actor in European security dynamics. This transformation raises fundamental questions about the future configuration of European security architecture and the prospects for strategic autonomy in Europe.

Methodologically, the study is based on qualitative discourse analysis of official documents and public statements by European and Ukrainian political leaders. A comparative historical approach is applied to trace the evolution of strategic narratives across three periods: the pre-war phase, the first phase of the full-scale war since 2022, and the ongoing phase after the US political changes. Particular attention is given to the recent shift in transatlantic relations and debates on European security strength.

The findings demonstrate a profound reconfiguration of Ukraine's role in European security discourse. Competing pre-war narratives – Ukraine as a liminal buffer zone, a civilizational bridge, or part of the «Russian world» – have been replaced by a dominant framing of Ukraine as a strong shield and provider of security for Europe. The study concludes that a new strategic narrative is emerging in the current European public sphere. It presents Ukraine as a key point of an evolving autonomous European security system, although tensions between EU integration and security institutionalization remain unresolved.

Турияця Інна Анатоліївна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції

Ужгородський національний університет (Ужгород, Україна)

Литва як модель геополітики малих демократій: між російською війною, китайським тиском і трансатлантичною безпекою

У сучасних умовах руйнування постбіполярного міжнародного порядку особливого значення набуває дослідження стратегій малих демократичних держав, здатних не лише адаптуватися до глобальних криз, а й активно впливати на безпекову архітектуру регіону. У цьому контексті Литва постає унікальним прикладом малої держави, яка в умовах російської агресії, економічного й політичного тиску Китаю та трансформації трансатлантичних відносин сформувала модель «ціннісної геополітики». Постановка проблеми полягає у визначенні механізмів, завдяки яким мала держава здатна компенсувати обмежені матеріальні ресурси високим рівнем політичної суб'єктності, стратегічної комунікації та інституційної інтегрованості у структури колективної безпеки.

Методологічну основу дослідження становить синтез підходів неореалізму, конструктивізму та теорії малих держав, що дозволяє комплексно проаналізувати взаємозв'язок між безпековими викликами, ідентичністю та зовнішньополітичними практиками. Використано методи геополітичного аналізу, порівняльного аналізу та дослідження стратегічних документів НАТО і ЄС.

Результати дослідження засвідчують, що литовська модель безпекової політики базується на поєднанні жорсткого стримування Росії, принципової підтримки України, послідовної політики зменшення залежності від Китаю та максимального використання механізмів трансатлантичної солідарності. Доведено, що Литва трансформувалася з периферійного актора міжнародної політики у впливовий центр формування регіонального безпекового дискурсу, демонструючи ефективну модель геополітичної поведінки малої демократії в епоху глобальної нестабільності.

Стрілюк Олена Борисівна

кандидатка історичних наук, доцентка, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, заступник директора з наукової роботи ННІ історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Стратегічна автономія ЄС між трансатлантичною солідарністю та азійським викликом: нова модель розвитку Європи

Актуальність та постановка проблеми. Сучасна геополітична турбулентність, посилення конкуренції великих держав і криза багатосторонності змушують Європейський Союз переосмислювати власну роль у міжнародній системі. Прагнення ЄС до стратегічної автономії стикається з подвійним викликом: необхідністю збереження трансатлантичної солідарності зі США у сфері безпеки та потребою реагування на зростаючий економічний, технологічний і геополітичний вплив Азії, насамперед Китаю. Метою дослідження є аналіз трансформації стратегічної автономії ЄС як основи формування нової моделі розвитку Європи в умовах балансування між трансатлантичним та азійським векторами.

Методологія дослідження. Методологічну основу становлять системний, порівняльно-історичний та геополітичний підходи, які дозволили простежити еволюцію концепції стратегічної автономії від переважно безпекового дискурсу до комплексної моделі економічної та технологічної стійкості. Використання геоекономічного підходу дало можливість дослідити політику зниження ризиків (de-risking) у відносинах ЄС з азійськими партнерами та механізми трансформації трансатлантичної взаємозалежності.

Результати дослідження. Встановлено, що сучасна модель розвитку Європейського Союзу поступово трансформується від концепції «Європи-ринку» до моделі «Європи-геополітичного актора». Обґрунтовано, що стратегічна автономія ЄС реалізується не через ізоляцію, а у форматі «відкритої автономії», яка передбачає посилення технологічного та енергетичного суверенітету, диверсифікацію ланцюгів постачання та розвиток оборонно-промислового потенціалу. Визначено, що інтеграція безпекового потенціалу України поступово стає одним із важливих елементів оновленої європейської архітектури безпеки. Доведено, що успішність нової моделі залежить від здатності ЄС поєднувати партнерство в межах НАТО із розширенням власної суб'єктності в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Шара Любов Миколаївна

кандидатка історичних наук, доцентка, в.о. завідувачки кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Політичні трансформації у Центрально-Східній Європі у контексті Вестфальської системи

Доповідь присвячена політичним трансформаціям на теренах Центрально-Східної Європи після укладання Вестфальського мирного договору. Традиційно Тридцятилітня війна розглядається в історіографії крізь призму германо- або франкоцентричних моделей, через що применшується досвід східноєвропейського простору. З огляду на це, метою нашого дослідження буде переосмислення інтеграційних і деструктивних політичних процесів у державах, які опинилися на перетині вестфальських принципів суверенітету і традиційних імперських амбіцій. Акцентуватиметься на наслідках Вестфальської системи, що стала каталізатором внутрішніх криз і перетворень у Центрально-Східній Європі, адаптивних особливостях ранньомодерних держав до викликів пост-повоєнного світоустрою.

Дятлов Юрій Володимирович

кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри фізики та астрономії
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

*До історії українського лідерства у військово-технічній сфері
(Микола Пильчиков та його винахід морських дронів)*

Широке застосування у різного роду радіокерованих систем стало характерною рисою сучасних військових дій. Сенсаційним і таким, що увійшло в історію світового військового мистецтва, стало ефективне використання морських безпілотних човнів та дронів у знищенні чорноморського флоту російського агресора. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання про внесок українського вченого М. Пильчикова у моделювання і випробування морських дронів, підготовки їх для масового виробництва і використання у військовій справі.

Автор ставить за мету показати внесок видатного українського фізика Миколи Дмитровича Пильчикова у розвиток радіокерованих систем, винаходів та випробувань морських дронів. Для досягнення цієї мети на основі компаративного методу проаналізовано комплекс архівних документів, записок М. Пильчикова в контексті розвитку тогочасного радіозв'язку.

Результати. Новація М. Пильчикова полягала в тому, що він першим розробив і випробував спеціальні прилади дистанційного керування різними механізмами, зокрема військовими човнами з вибухівкою. У публічних лабораторних випробуваннях, проведених в Одесі 1898 року, вчений раніше ніж Тесла провів демонстрацію своїх винаходів. Головний принцип його відкриття, за його словами, полягав у тому, що дає можливість підривати закладені міни на значній відстані. Проведення перших випробувань на флоті у Чорному морі, що відбулися у 1902–1903 роках, показали практичну ефективність і перспективність розроблених вченим приладів та моделей.

Висновки. Аналіз теоретичних підходів і новацій дають підстави стверджувати про те, що український вчений першим розробив і запропонував для використання у військовій сфері дистанційно керованих механізмів, які сьогодні мають назву дронів. Програма і винаходи М. Пильчикова в галузі радіотехніки визначалися новаторським характером і значно перевершували результати досліджень в цій галузі в європейських країнах.

Соломенна Тетяна Валеріївна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Премія Карла Великого 2026 р. Маріо Драгі: бачення сучасних проблем Європи

Премія Карла Великого, що вручається в німецькому Ахені, є однією з найавторитетніших відзнак. Нею відзначається видатний внесок у справу об'єднання Європи. Цьогорічний лауреат ексголова Європейського Центрального банку (2011–2019 рр.) політичний італійський діяч Маріо Драгі – одна з таких персон. Вітальні урочисті промови зокрема, канцлера ФРН Фрідріха Мерца та прем'єра Греції Кіріакоса Міцотакіса стали приводом не лише для відзначення особистих заслуг лауреата, а й приводом для актуалізації проблем сучасного Європейського Союзу: економічні питання – втрата конкурентоспроможності європейського ринку, оптимізація бюджету ЄС, активізація безпекової самодостатності Європи, зокрема посилення її оборонної промисловості та інші. Теперішні проблеми ЄС мають різний термін формування, проте деякі з них стали більш виразними за роки російсько-української війни. Слід відзначити, що премія Карла Великого за 2023 р. була вручена президенту Володимирі Зеленському та народу України.

Костирко Надія

здобувачка освітнього ступеня магістр

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Канада та ЄС: багатосторонність як відповідь на сучасні глобальні виклики

У сучасних умовах трансформації міжнародного порядку, посилення геополітичної нестабільності та зростання глобальних викликів особливого значення набуває багатостороння співпраця демократичних держав. Канада та Європейський Союз є важливими акторами міжнародних відносин, яких об'єднують спільні цінності, прихильність до принципів міжнародного права, демократії та багатосторонньої дипломатії. В умовах російсько-української війни, цифрової трансформації, безпекових викликів та економічної нестабільності актуалізується питання ефективності багатосторонності як механізму реагування на сучасні загрози. Метою дослідження є аналіз ролі багатостороннього підходу у розвитку стратегічного партнерства між Канадою та Європейським Союзом в умовах сучасних глобальних викликів.

Методологія дослідження. Методологічну основу роботи становлять принцип історизму, системний та порівняльний підходи. Використання історико-порівняльного методу дозволило простежити еволюцію партнерських відносин між Канадою та ЄС, а системний аналіз – визначити основні напрями їхньої взаємодії у політичній, безпековій та економічній сферах. Також застосовано елементи міждисциплінарного підходу для дослідження сучасних міжнародних процесів.

Результати дослідження. Встановлено, що багатосторонність є одним із ключових принципів взаємодії Канади та Європейського Союзу та важливим інструментом реагування на сучасні міжнародні виклики. Визначено, що співпраця сторін реалізується через механізми НАТО, ООН, стратегічного партнерства, економічних угод та спільних безпекових ініціатив. Доведено, що особливого значення партнерство набуло після початку повномасштабної війни росії проти України, коли координація дій у сфері безпеки, санкційної політики та гуманітарної підтримки стала важливим чинником зміцнення трансатлантичної солідарності. Обґрунтовано, що багатосторонній формат співпраці залишається важливим механізмом забезпечення міжнародної стабільності в умовах сучасних криз.

Костіков Григорій

Магістр історії

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Центральна Азія як простір конкуренції стратегій ЄС і Китаю: між інфраструктурною взаємодією та геополітичними викликами

Центральна Азія у сучасних геополітичних умовах перетворюється на один із ключових просторів конкуренції глобальних і регіональних акторів. Зростання ролі транспортно-логістичних маршрутів, енергетичних ресурсів та альтернативних торговельних шляхів актуалізувало інтерес Європейського Союзу та Китаю до регіону. Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну та трансформації євразійських логістичних зв'язків Центральна Азія почала розглядатися як важливий вузол геоекономічної взаємодії та стратегічної конкуренції. Водночас підходи ЄС і КНР до регіону суттєво відрізняються як за інструментами, так і за політичними цілями. Метою дослідження є аналіз Центральної Азії як простору конкуренції стратегій ЄС і Китаю в контексті інфраструктурної взаємодії та сучасних геополітичних викликів.

Методологічну основу становлять системний, порівняльний та геополітичний підходи. Використання порівняльного аналізу дозволило зіставити інструменти реалізації політики ЄС та КНР

у регіоні, а геоекономічний підхід – дослідити роль транспортних коридорів, інвестиційних проєктів та інфраструктурних ініціатив у формуванні сучасного регіонального порядку.

Встановлено, що конкуренція між Європейським Союзом і Китаєм у Центральній Азії поступово зміщується від політичного впливу до боротьби за логістичну, економічну та інфраструктурну присутність. Визначено, що Китай реалізує довгострокову стратегію економічного впливу через ініціативу «Один пояс – один шлях», інвестиції та кредитну політику, тоді як ЄС посилює власну присутність через концепцію стійкості (*resilience*), розвиток транспортної зв'язності та ініціативу *Global Gateway*. Доведено, що сучасна політика ЄС демонструє перехід від переважно нормативного підходу до прагматичнішої геоекономічної моделі взаємодії. Обґрунтовано, що подальше значення Центральної Азії визначатиметься її роллю як простору перетину стратегічних інтересів глобальних акторів.

Хропатий Роман

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Криза рохінджа у М'янмі: гуманітарна політика ЄС між цінностями та геополітичними викликами

Актуальність та постановка проблеми. Криза рохінджа у М'янмі є одним із найгостріших гуманітарних конфліктів сучасності, що поєднує етнічний, релігійний та політичний виміри. Масове переселення представників мусульманської меншини рохінджа, звинувачення у порушенні прав людини та міжнародна реакція на події у штаті Ракхайн перетворили внутрішній конфлікт М'янми на проблему глобального масштабу. Для Європейського Союзу криза стала не лише питанням гуманітарного реагування, а й випробуванням здатності поєднувати ціннісні засади зовнішньої політики з реаліями міжнародної конкуренції та регіональної геополітики. Метою дослідження є аналіз гуманітарної політики Європейського Союзу щодо кризи рохінджа та визначення впливу ціннісних і геополітичних чинників на формування підходів ЄС.

Методологія дослідження. Методологічну основу роботи становлять системний, історико-порівняльний та проблемно-хронологічний підходи. Для дослідження міжнародної реакції на кризу використано елементи геополітичного аналізу та метод контент-аналізу офіційних документів Європейського Союзу й міжнародних організацій.

Результати дослідження. Встановлено, що політика Європейського Союзу щодо кризи рохінджа формувалася на основі поєднання гуманітарних, правозахисних та зовнішньополітичних інструментів. Визначено, що ЄС активно використовував механізми гуманітарної допомоги, санкційної політики та дипломатичного тиску, підтримуючи міжнародні ініціативи щодо захисту цивільного населення. Водночас доведено, що ефективність політики ЄС обмежувалася складною внутрішньополітичною ситуацією в М'янмі, особливостями регіонального контексту та впливом інших міжнародних акторів, насамперед Китаю. Обґрунтовано, що криза рохінджа продемонструвала суперечність між ціннісним характером зовнішньої політики ЄС та необхідністю врахування сучасних геополітичних реалій.

Литвиненко Денис

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Афганістан після повернення Талібану: гуманітарні та безпекові дилеми Європейського Союзу

Повернення руху «Талібан» до влади в Афганістані у 2021 р. стало одним із найбільш значущих геополітичних зрушень сучасності, що спричинило трансформацію безпекової ситуації в

Європа – суспільство для всіх, створене інтелектуалами. Міжнародна конференція. 21 травня 2026 р.

регіоні та створило нові виклики для міжнародної спільноти. Зміна політичного режиму супроводжувалася гуманітарною кризою, зростанням міграційних ризиків, загрозами поширення радикалізму та посиленням нестабільності у суміжних регіонах. Для Європейського Союзу події в Афганістані актуалізували проблему пошуку балансу між гуманітарною відповідальністю, підтримкою населення та забезпеченням власних безпекових інтересів. Метою дослідження є аналіз гуманітарних і безпекових дилем Європейського Союзу у контексті трансформації ситуації в Афганістані після повернення Талібану до влади.

Методологічну основу дослідження становлять системний, проблемно-хронологічний та порівняльний підходи. Для аналізу міжнародної реакції на події в Афганістані використано елементи геополітичного підходу та метод контент-аналізу офіційних документів Європейського Союзу, міжнародних організацій та аналітичних матеріалів.

Встановлено, що після повернення Талібану політика Європейського Союзу щодо Афганістану формувалася в умовах необхідності поєднання гуманітарних та безпекових пріоритетів. Визначено, що ЄС зосередив увагу на підтримці гуманітарних програм, допомозі цивільному населенню та міжнародних механізмах реагування на кризу, одночасно приділяючи увагу питанням нелегальної міграції, боротьби з тероризмом та регіональної стабільності. Доведено, що сучасна політика ЄС демонструє прагнення до переходу від реактивних дій до комплексного підходу, який поєднує гуманітарний вимір із механізмами забезпечення безпеки. Обґрунтовано, що подальша динаміка взаємодії ЄС з Афганістаном залежатиме від регіонального середовища, внутрішньополітичної ситуації та характеру міжнародної співпраці.

**СЕКЦІЯ «Стать та гендер: концептуальні засади європейської толерантності»
МОДЕРАТОРКА – Юда Лариса Анатоліївна**

ПОСИЛАННЯ НА ZOOM КОНФЕРЕНЦІЮ:

<https://us05web.zoom.us/j/9372704823?pwd=K2ZtUFdYVWQvQUZRcENpamxxZ1c1dz09>

Ідентифікатор конференції: 937 270 4823

Код доступу: 74jrTV

Роєва Тетяна Григорівна

голова організації

ГО «Спілка жінок Чернігівщини» (Чернігів, Україна)

Жіноче лідерство та міжнародна солідарність: досвід ГО «Спілка жінок Чернігівщини» у розбудові інклюзивного та безпечного простору Європи

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни в Україні постає потреба у переосмисленні ролі жіночого лідерства як фундаментального чинника суспільної стійкості.

Проблема полягає у необхідності адаптації європейських принципів рівності та безпеки до реалій прикордонних регіонів. Для цього потрібні ефективні механізми міжнародної солідарності та міжсекторальної взаємодії для створення інклюзивного простору.

Методологія. Дослідження ґрунтується на вивченні та аналізі практичної діяльності ГО «Спілка жінок Чернігівщини». Використано системний підхід для вивчення процесів локалізації міжнародних стандартів, зокрема Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека». Також застосовано метод ретроспективного аналізу проектної діяльності організації у сферах культурної дипломатії, жіночого підприємництва та інклюзивної освіти в прикордонних громадах.

Результати. Доведено, що сучасне жіноче лідерство – це інструмент гуманітарної взаємодії та формування нової культури європейської солідарності.

Визначено успішні та ефективні моделі міжнародної мережевої взаємодії з українськими громадами в Європі та формати підтримки жіночого бізнесу як основи економічної стійкості. Наголошується, що важливим є результат впровадження інклюзивних безпекових ініціатив для дітей з особливими освітніми потребами, що підтверджує дієвість поєднання принципів людської гідності з практичними заходами захисту в умовах війни.

Висновок: досвід громадського сектору Чернігівщини є практичним інструментом для інтеграції українського локального контексту в загальноєвропейський безпековий простір.

Попружна Алла Василівна

кандидатка історичних наук, доцентка, начальник кафедри гуманітарних дисциплін
Пенітенціарна академія України (Чернігів, Україна)

Правове регулювання гендерної дискримінації в Україні та ЄС

В умовах євроінтеграції України нагальною необхідністю є гармонізація вітчизняного законодавства із європейськими стандартами, де правове запобігання дискримінації посідає одне з центральних місць. Гендерна дискримінація (як пряма, так і непряма) є деструктивною формою нерівності, проявам якої активно та системно запобігають у країнах Європейського Союзу та в Україні. У доповіді критично проаналізовано відповідність української нормативно-правової бази сучасним викликам. Зокрема, досліджено ключове питання: чи забезпечують чинні норми, закріплені в українському законодавстві, реальну та ефективну протидію гендерній дискримінації в

повсякденному житті, чи вони все ще залишаються переважно декларативними? Особливу увагу приділено практичним механізмам захисту прав людини. На основі компаративного аналізу визначено позитивний досвід і найкращі юридичні практики країн ЄС, які Україна могла б успішно запозичити та імплементувати для остаточного подолання гендерної нерівності та подолання лакун у правозастосовній діяльності.

Юда Лариса Анатоліївна

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства, керівниця Науково-дослідного центру гендерних студій імені С. Русової Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Втілення політики «гендерної пріоритизації» (gender mainstreaming): досвід ЄС для України

У межах виступу буде розглянуто концепцію gender mainstreaming не просто як соціальну ініціативу, а як стратегічний інструмент державного управління, що є обов'язковою умовою євроінтеграції України. Спікер проаналізує успішні кейси країн ЄС, де інтеграція гендерного підходу в бюджетні процеси, міське планування та безпековий сектор дозволила підвищити ефективність публічної політики і сприяє розбудові гендерно чутливого суспільства. Основні акценти виступу:

- гендерна пріоритизація (gender mainstreaming) – це стратегія, яка спрямована на досягнення рівності між жінками та чоловіками в усіх сферах життя суспільства;
- гендерна пріоритизація – це про економічну ефективність, а не лише про права людини;
- аналіз інструментарію ЄС: гендерно-орієнтоване бюджетування та правова експертиза;
- досвід держав-членів ЄС (зокрема Швеції, Австрії, Німеччини) в реалізації конкретних проєктів з гендерної пріоритизації;
- ключові виклики, з якими стикається Україна на шляху гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, зокрема в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Крупенко Оксана Василівна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України та політології Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Ніжин, Україна)

Подолання гендерних стереотипів у академічному середовищі ЗВО

Розглядаються основні причини виникнення гендерних стереотипів у ЗВО, їхній вплив на академічну культуру та міжособистісну взаємодію учасників освітнього процесу. Особливу увагу приділено механізмам формування гендерної рівності через освітні програми, виховну діяльність, гендерно чутливу комунікацію та впровадження принципів недискримінації. Також аналізуються сучасні підходи до розвитку толерантності, партнерства та рівноправності в академічному середовищі.

Страшко Євгенія Матвіївна

кандидатка наук, доцентка кафедри історії України та політології

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Ніжин, Україна)

Формування гендерної культури у студентському середовищі в сучасних умовах

Розглядається проблема формування гендерної культури серед студентської молоді як важливого чинника розвитку демократичного суспільства та забезпечення принципів рівності й толерантності. Проаналізовано сутність поняття «гендерна культура», її структуру, основні компоненти та особливості прояву в молодіжному середовищі. Визначено роль закладів вищої освіти у вихованні гендерно свідомої особистості, здатної до поваги прав і свобод людини незалежно від статі.

Чаленко Альона Володимирівна

аспірантка

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Ніжин, Україна)

Тенденції фемінізації педагогічної сфери у 70-80-х рр. ХХ століття на прикладі Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя у контексті європейських освітніх цінностей

Постановка проблеми. Процес фемінізації педагогічної професії є одним із найбільш дискусійних феноменів у розвитку світової та вітчизняної освіти. У 70-80-х роках ХХ століття цей процес набув особливої інтенсивності, що потребує переосмислення крізь призму сучасних європейських цінностей, таких як гендерна рівність, професійна інклюзія та подолання стереотипів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу історичного досвіду Ніжинської вищої школи як осередку підготовки інтелектуальної еліти в умовах зростання жіночого представництва в академічному середовищі.

Методологія дослідження. Робота базується на поєднанні загальнонаукових та спеціально-історичних методів. Використано статистичний метод для аналізу кадрового складу інституту у зазначений період, компаративний аналіз для порівняння регіональних тенденцій із загальноєвропейськими векторами розвитку освіти, а також системно-структурний підхід для виявлення ієрархічних та професійних аспектів фемінізації у структурі вищого навчального закладу. Джерельною базою стали архівні матеріали та звітна документація Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя.

Результати дослідження. У ході дослідження встановлено, що 70-80-ті роки ХХ століття стали періодом остаточного закріплення чисельної переваги жінок серед викладацького складу гуманітарних факультетів, що корелює з тогочасними європейськими тенденціями «м'якої» сегрегації професій. Виявлено, що попри кількісну домінанту жінок, зберігалася вертикальна асиметрія у розподілі адміністративних посад. Аналіз досвіду Ніжинської вищої школи демонструє, що фемінізація професії була не лише соціокультурним наслідком економічних трансформацій, а й чинником гуманізації освітнього простору. Результати доводять потребу впровадження сучасних європейських практик гендерного мейнстримінгу для збалансування освітнього середовища, враховуючи історичні уроки минулого століття.

Тамара Дорохіна

кандидатка історичних наук, професорка кафедри історії України, археології та краєзнавства Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Світлана Щербина

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Жіночий досвід війни на Чернігівщині (за матеріалами усноісторичних досліджень)

Узагальнено результати дослідження жіночого досвіду повномасштабної російсько-української війни на Чернігівщині на основі усноісторичних матеріалів, зібраних у 2022–2025 рр. під час польових етнографічних практик студентами та викладачами кафедри історії України, археології та краєзнавства

Європа – суспільство для всіх, створене інтелектуалами. Міжнародна конференція. 21 травня 2026 р.

Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Емпіричну основу дослідження становлять інтерв'ю мешканок 20 територіальних громад Чернігівської області, які перебували в умовах окупації, блокади та активних бойових дій. Встановлено, що жіночі свідчення вирізняються високим рівнем емоційної, сенсорної та психологічної деталізації й зосереджені переважно на повсякденних практиках виживання, турботі та взаємодопомозі. Окрему увагу приділено наративам волонтерок, педагогинь і представниць місцевого самоврядування, у яких простежується трансформація гендерних ролей і формування нових моделей жіночої агентності в умовах кризи. Методологічно дослідження спирається на підходи феміністської усної історії, травмаінформований підхід та метод тематичного аналізу. Зроблено висновок, що жіночі усноісторичні свідчення є важливим джерелом для вивчення соціального й психологічного виміру війни та формування багатовимірної пам'яті про сучасний воєнний досвід України.

Гергуль Світлана Миколаївна

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри іноземної філології та освітніх технологій
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Ефективність реалізації грантової програми NETTING у забезпеченні професійної діяльності майбутніх учителів

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів у сучасних умовах інформаційного суспільства набуває особливої актуальності, оскільки освітні інституції мають реагувати на виклики дезінформації, пропаганди та інформаційних війн. Формування інфомедійної грамотності та критичного мислення стає невід'ємною складовою професійної компетентності педагога. У цьому контексті грантова програма NETTING (Project: 101127022 – NETTING – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSC) виступає інноваційним інструментом інтеграції європейського досвіду у систему підготовки вчителів, забезпечуючи їх готовність до роботи в умовах цифрової трансформації освіти.

Методологія реалізації програми ґрунтується на міждисциплінарному підході, що поєднує педагогіку, культурологію, історію, філософію та медіаосвіту. Вона передбачає використання формальної та неформальної освіти: лекцій, тренінгів, дискусій, проєктної діяльності та практичних завдань із медіаграмотності. Особливе значення має аксіологічний компонент, який сприяє формуванню ціннісного ставлення студентів до інформаційного середовища та розвитку їхньої здатності протидіяти маніпуляціям.

Результати впровадження програми засвідчують її ефективність у кількох вимірах. Реалізація здійснюється через формальну та неформальну освіту: проблемні лекції, практичні заняття, дискусії, групову та проєктну діяльність, а також створення студентами власних медіаматеріалів. Центральним елементом є навчальний курс «Європейський досвід протидії дезінформації та пропаганді», який складається з чотирьох модулів: базові цінності та управління в ЄС; європейські виміри громадянського суспільства під час інформаційних війн; критичне мислення і медіаграмотність: сучасні методики для учителя майбутнього; мова ненависті та європейські практики її подолання. Таким чином, грантова програма NETTING не лише підвищує рівень інфомедійної грамотності майбутніх учителів, але й формує їх готовність до реалізації європейських освітніх практик у професійній діяльності.

Гергуль Ілля Вікторович

аспірант

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Організаційно-педагогічні умови використання медіаосвітніх технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів-філологів

У сучасному освітньому просторі актуалізується проблема підготовки майбутніх учителів-філологів до професійної діяльності в умовах цифровізації освіти та активного розвитку

медіасередовища. Особливої значущості набуває обґрунтування організаційно-педагогічних умов, які забезпечують ефективне використання медіаосвітніх технологій у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Необхідність формування в майбутніх педагогів умінь критично працювати з інформацією, інтегрувати цифрові ресурси в освітній процес та організувати медіаосвітню діяльність визначає актуальність дослідження.

Методологічну основу роботи становлять компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований і медіаосвітній підходи. У дослідженні використано методи аналізу та узагальнення науково-педагогічних джерел, порівняння сучасних підходів до професійної підготовки майбутніх учителів-філологів, а також систематизації організаційно-педагогічних умов застосування медіаосвітніх технологій у закладах вищої освіти.

Установлено, що ефективність використання медіаосвітніх технологій забезпечується комплексом взаємопов'язаних умов: оновленням змісту освітніх компонентів відповідно до сучасних цифрових викликів; інтеграцією практикоорієнтованих завдань і медіапроектів у професійну підготовку; використанням інтерактивних цифрових платформ; розвитком критичного мислення та інформаційної культури студентів; створенням освітнього середовища, орієнтованого на партнерську взаємодію й професійну самореалізацію здобувачів освіти. Доведено, що поєднання теоретичної та практичної підготовки сприяє формуванню готовності майбутніх учителів-філологів до педагогічної діяльності в умовах сучасного медіапростору.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методичного забезпечення використання медіаосвітніх технологій у позааудиторній та педагогічній практиці майбутніх учителів-філологів.

СЕКЦІЯ «Міграційні процеси у Європі в контексті сучасних демографічних викликів»

МОДЕРАТОРКА – Кеда Марина Костянтинівна

ПОСИЛАННЯ НА ZOOM КОНФЕРЕНЦІЮ:

<https://us06web.zoom.us/j/83258431185?pwd=ektBN2QvMmUrZktqS1ZUYWRxTERpUT09>

Ідентифікатор конференції: 832 5843 1185

Код доступу: 485455

Кісельова Юлія Анатоліївна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історіографії, пам'яткознавства та археології

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Харків, Україна)

Українські гуманітарії в Європі під час війни: переосмислення професійної етики та критеріїв фаховості

Доповідь присвячена переосмисленню професійності українських гуманітаріїв, які після початку повномасштабної російсько-української війни опинилися в умовах вимушеної академічної міграції та здобули досвід роботи в європейських наукових і освітніх установах. На матеріалах автобіографічних інтерв'ю з українськими історикинями та етнологинями розглядається, як війна, евакуація, участь у міжнародних стипендіальних програмах і взаємодія з європейським академічним середовищем змінюють уявлення дослідниць про професійну етику, відповідальність і критерії фаховості.

У центрі уваги питання як респондентки осмислюють свою працю за кордоном не лише як індивідуальну кар'єрну можливість, а як форму відповідальності перед Україною. У їхніх наративах професійна діяльність пов'язується з обов'язком репрезентувати Україну, свідчити про досвід війни, протидіяти російській пропаганді та пояснювати європейським аудиторіям українську історію й сучасну боротьбу. Водночас перебування в європейських інституціях спонукає до критичної рефлексії щодо мовної компетентності, міжнародної видимості української науки, стандартів академічної комунікації та внутрішніх проблем українського академічного середовища.

У доповіді буде показано, що вимушена міграція формує складний моральний контекст, у якому почуття вдячності, відповідальності, провини й потреби бути "корисною" поєднуються з прагненням зберегти професійну гідність і суб'єктність. Досвід роботи в європейських установах стає підставою для формування нового академічного етосу, у якому громадянська місія, професійна самодисципліна, публічна активність і намір перенести здобуті практики в українське наукове та освітнє середовище постають як важливі критерії професійності гуманітаріїв у часи війни.

Савчук-Конарська Анжеліка Іванівна

Університет WSB Merito (Вроцлав, Польща)

Українці у Вроцлаві після російського вторгнення: соціальна та культурна активність та її перспективи

Після початку війни в Україні на кордонах країни зібралися великі натовпи українців. Велика хвиля біженців також досягла міста Вроцлава у Нижній Сілезії. Метою моєї презентації є огляд загальної ситуації українців у Вроцлаві після подій лютого 2022 року. Як живуть українці у Вроцлаві, чим займаються, куди ходять та як взаємодіють із місцевою громадою – на ці та інші питання

перебували у фокусі уваги нашого дослідження і його результати будуть представлені під час презентації. Методи досліджень - порівняльний опис, дискусія.

Кондратьєв Ігор Вікторович

доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Україна після війни: демографічні виклики та цивілізаційні перспективи (презентація монографії «Перспективи Європейської цивілізації: Український контекст»)

Демографічні втрати українців у ХХ ст. за оцінками демографів становлять не менше 15-20 млн осіб (з урахуванням ненароджених). Не дивно, що демографічну ситуацію в Україні називають «структурною кризою», «демографічною катастрофою», «найшвидшою депопуляцією в Європі», «межею демографічного зникнення». Хоча в Україні не найнижча народжуваність у світі. Наприклад, вона співвідносна з Китаєм, і значно більша за Південну Корею.

Отже, що робити? По-перше. Усвідомити, що кількість людей сама по собі не забезпечує процвітання та добробуту, як і велика кількість населення не гарантує сталого економічного розвитку. По-друге. Стабілізація кількості населення має відбуватись як за рахунок збільшення тривалості життя, так і за рахунок збільшення (стабілізації) народжуваності. По-третє. Відбудуться зміни на ринку праці. Україна вже у найближчі роки буде вимушена й надалі піднімати пенсійний вік. По завершенні війни доведеться вирішувати й традиційні повоєнні проблеми – трудової реінтеграції ветеранів. На ринок праці вплине й потенційний вступ України до ЄС, адже українці отримають можливість вільного працевлаштування в Європі. Аналіз ринку праці буде неповним, якщо ми не згадаємо потенційну «трудова революція», пов'язану із залученням ШІ. По-четверте. Необхідна розумна міграційна політика, яка має включати у себе програми повернення українців. Але без залучення трудових міграційних ресурсів Україна не обійдеться.

Пилипенко Олександр Євгенійович

доктор історичних наук, професор

Національний університет харчових технологій (Київ, Україна),

Трудова міграція в країнах Європейського Союзу у ХХІ столітті: основні тенденції та наслідки

В умовах глобалізації світу важливим є дослідження міграційних процесів. Актуальність питання зумовлюється тим, що трудова міграція, спричинена демографічними змінами, технологічним прогресом стає важливим фактором заповнення дефіциту робочої сили в ЄС. Для виконання цього завдання доцільним є використання статистичного, порівняльного, історичного та загальнонаукових методів дослідження. Досліджено основні фактори, які визначали умови та характер зовнішньої трудової міграції населення різних держав до країн Європейського Союзу. Визначено причини зростання масштабів зовнішньої трудової міграції до країн ЄС та чинники, що обумовлюють рівень економічної активності трудових мігрантів на території ЄС, а також характер їх зайнятості та терміни перебування. За останні пів століття демографічний ландшафт країн Західної Європи, який до того залишався переважно етнічно однорідним, зазнав кардинальних змін. За даними Євростату, 44,7 млн (9,9 %) з 449,3 млн осіб, які проживали в ЄС на 1 січня 2024 року, народилися за межами Євросоюзу. В абсолютних цифрах найбільша кількість іноземців виявлена в Німеччині (16,9 млн), у Франції (9,3 млн), в Іспанії (8,8 млн) та Італії (6,7 млн). Особи, народжені за кордоном, у цих чотирьох країнах разом становлять 66,6 % від загальної кількості осіб, які народилися за кордоном і проживають у ЄС. Найвища відносна частка осіб, які народилися за кордоном, у загальній чисельності населення була в Люксембурзі (51,0 % від постійного населення). Потім

Європа – суспільство для всіх, створене інтелектуалами. Міжнародна конференція. 21 травня 2026 р.

іде Мальта (30,8 %), Кіпр (26,9 %), Ірландія (22,6 %), Австрія (22,1 %), Швеція (20,6 %) і Німеччина (20,2 %). Водночас іноземці становили менш ніж 5 % населення Польщі (2,6 % постійного населення на 1 січня 2024 року), Румунії (3,1 %), Болгарії (3,3 %) і Словаччини (3,9 %). Трудова міграція є важливим фактором розвитку економік країн Європейського Союзу (ЄС). З одного боку, вона дозволяє країнам з дефіцитом робочої сили залучати додаткові кадри у промисловість. З іншого, сприяє розвитку культурних зв'язків.

Чуткий Андрій Іванович

доктор історичних наук, професор кафедри давньої та нової історії України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Досвід міграційних процесів в Європі початку Модерної доби (XIX – початок XX ст.)

Утвердження переваги модернізаційних процесів в Європі на межі XVIII – XIX ст. сприяло завершенню формування європейської цивілізації в її сучасному форматі. Останній передбачав посилення індивідуалізму, що проявлявся у зростанні критеріїв фрагментації суспільства в межах кожної держави, що належала до європейської цивілізації. Одним із таких чинників став національний. Він означав не лише оформлення національної свідомості, але й чітке розмежування населення європейського світу за національним критерієм. Певним проявом цього стало зростання міжетнічних антагонізмів, що примушувало представників одних національностей втікати від переслідувань з боку інших. Яскравим проявом цього стала алія як результат посилення антисемітської політики Російської імперії.

Одночасно зростає й роль економічного чинника. Люди у пошуках кращої долі переміщуються як в межах Європи, так і все більше виїждять до Нового світу. Пов'язаним із цим був рух з сільської місцевості до міст та активізація урбанізації.

Зрештою, міграційні процеси активізувались напередодні війн, виступаючи своєрідним індикатором їх наближення. А також під час бойових дій (біженці та евакуйовані) і після їх завершення. При цьому і цей похідний результат збройних конфліктів, своєю чергою, закладав основи подальших військових зіткнень.

Враховуючи продовження міграційних процесів і на сучасному етапі, чому сприяє й євроінтеграція, потрібно, спираючись на досвід минулого, розробляти науковий прогноз наслідків цього процесу зараз аби коригувати їх задля уникнення можливих політичних зіткнень.

Веремейчик Олена Михайлівна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства

Національний університет Чернігівський колегіум імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Ранньослов'янські та слов'янські археологічні культури на теренах Чернігівського Полісся: міграційні процеси, простежені на археологічному матеріалі

В археологічні науці слов'янський етногенез розглядається як зміна археологічних культур протягом кінця I тис до н. е. – I тис. н.е. Поліська зона, в тому числі і зона Чернігівського Полісся має важливе значення в цьому процесі. Тут зафіксовані археологічні культури, в яких дослідники розглядають ланцюжок від латенського і ранньоримського часу (зарубинецька культура II ст. до н.е – II ст. н.е.), пізньоримського періоду і початку доби переселення народів (київська та черняхівська культури III–V ст. н.е.) до слов'янських (колочинська V–VII ст. та волинцевсько-роменська VIII–XI ст.)

Незважаючи на риси схожості київської та колочинської культур, які розташовані в хронологічній послідовності і на приблизно одній і тій же території, неможливо провести пряму трансформацію першої в другу. Суттєві зміни на політичній карті Центрально-Східної та Західної

Європи середини I тис. н.е. спричинила гунська навала. Ці процеси фіксуються на археологічному матеріалі, в тому числі і на теренах Чернігівщини.

Павленко Людмила Анатоліївна

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Міграційний цикл волинських чехів до Чеської Республіки (2022–2024 рр.): методологія дослідження та детермінанти соціокультурної інтеграції на історичній батьківщині

У статті аналізується досвід наукового вивчення складного процесу соціокультурної інтеграції волинських чехів (нащадків чеських переселенців з Австрійської імперії (з 1867 р. – Австро-Угорщини), що у другій половині XIX – на початку XX ст. масово оселялися на Волині), які з початком повномасштабного російського вторгнення у 2022 р. змушені були переїхати на історичну батьківщину з метою захисту своїх родин. Хронологічні межі дослідження охоплюють 2022–2024 роки – від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року до червня 2024 року, коли була зібрана та опрацьована необхідна інформація.

Основним джерелом даної наукової розвідки є відповіді волинських чехів на анонімні анкети-опитувальники, розроблені та поширені громадською спільнотою «Чеська національна рада України»: а) які виїхали після початку російсько-української війни та повернулися в Україну (45 респондентів); б) які виїхали після початку російсько-української війни та залишилися в Чехії (48 респондентів); в) голів чеських товариств Волині (2 респонденти); а також інтерв'ю з окремими представниками чеської спільноти Волині.

Для реалізації завдань дослідження міграційного циклу українських чехів у період 2022–2024 років було застосовано комплексний інтердисциплінарний підхід – на стику соціології міграції, етнології та якісної історичної методології. Емпіричну базу дослідження сформовано на основі стратегії змішаних методів, що дозволило поєднати статистичний моніторинг із аналізом суб'єктивного досвіду респондентів.

В результаті проведеного дослідження вдалося зробити достатньо об'єктивні висновки щодо первинних детермінант виїзду («push-чинників») до Чеської Республіки; базових параметрів інструментальної інтеграції (мовної, економічної, житлової та правової), а також культурної (когнитивної), інтерактивної (соціальної), психологічної (афективної). Було виявлено асиметрію між швидкою інструментальною адаптацією (працевлаштування, мова) та тривалою психоемоційною кризою ідентичності. Верифіковано детермінанти дилеми рееміграції станом на 2024 рік.

Воронко Олег Григорович

кандидат історичних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін

Національний університет Чернігівський колегіум імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Формування етнічної самоідентифікації представників української діаспори в Угорщині.

У доповіді зазначено, що широкомасштабні військові дії на території України спричинили масову вимушену еміграцію українських громадян за кордон. Вказано на хвилі інтенсивності процесу еміграції в різні роки війни та на його неупинний подальший розвиток. Підкреслено роль і місце Угорщини у справі масового прихистку українських переселенців. Вказано, що абсолютна більшість українських емігрантів оселялася в угорській столиці - в м. Будапешт. При цьому визначено важливість постійної підтримки переселенців з ініціативи мера м. Будапешт, представників місцевого українського самоврядування та українських громадських організацій. Згідно з результатами соціологічного опитування, проведеного в Будапешті, розглянуто особливості

Європа – суспільство для всіх, створене інтелектуалами. Міжнародна конференція. 21 травня 2026 р.

етнокультурної адаптації, сутність етнічної самоідентифікації та наслідки соціальної інтеграції в угорський соціум. Зроблено висновки щодо трансформації ідентичності українців у європейському соціокультурному просторі. Ключові слова: вимушена еміграція, українські переселенці, Будапешт, діаспора, етнічна самоідентифікація, соціокультурна адаптація.

Кошова Оксана Сергіївна

аспірантка

Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, Україна)

Транснаціональний вимір державної політики щодо діаспори: досвід Руанди у постконфліктному відновленні та його релевантність для України

Після початку повномасштабного вторгнення мільйони українців опинились у державах Європи. Це актуалізувало два ключові питання: як врегулювати їхній правовий статус і чи може ця спільнота брати участь у відновленні України. У європейському контексті це також ставить ширше питання про те, як держави походження вибудовують взаємодію з діаспорою і якою мірою вона впливає на міграційні процеси та транснаціональні зв'язки між країнами. Для України ця проблема ускладнюється недостатньою сформованістю політики взаємодії з діаспорою та відсутністю цілісного інституційного механізму її реалізації.

Мета дослідження – проаналізувати державні підходи до залучення діаспори у постконфліктних умовах на прикладі Руанди та оцінити їхню релевантність для України. Для порівняння обрано досвід Руанди, країни, яка після масового вимушеного переміщення населення вибудувала державну політику роботи з діаспорою. Дослідження базується на порівняльному аналізі державних підходів до взаємодії з діаспорою з урахуванням її ролі як транснаціонального актора. Взаємодія держави з діаспорою розглядається через економічний, політичний, соціальний та інституційний виміри.

Руандійський досвід демонструє ефективність інституціоналізованої політики залучення діаспори, зокрема через інвестиції, трансфер знань і участь у відбудові. Водночас централізована модель управління має обмеження і не може бути безпосередньо перенесена в інший політичний контекст. Для України, де діаспора діє як самостійний транснаціональний актор, релевантними є окремі інструменти, передусім створення координаційного механізму. Його відсутність наразі обмежує можливості перетворення діаспорної активності на системну державну політику. У європейському контексті це означає, що діаспора виступає не лише об'єктом інтеграційних процесів, а й чинником формування зв'язків між Україною та державами-реципієнтами.

Докторов Марк

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Особливості міграційної політики щодо молоді під тимчасовий захистом у Німеччині

Міграційна хвиля, спричинена широкомасштабним вторгненням Росії в Україну, актуалізувала питання адаптації та інтеграції української молоді, яка перебуває під тимчасовим захистом у країнах ЄС. Державою, що прийняла найбільшу кількість українських біженців, станом на 2026 рік, стала Німеччина. В ній реалізація положень Директиви про тимчасовий захист супроводжується як значними можливостями, так і низкою викликів для молодих людей. Дана доповідь має на меті проаналізувати особливості міграційної політики Німеччини щодо молоді під тимчасовим захистом, зосереджуючи увагу на доступі до освіти, ринку праці, соціального забезпечення та інтеграційних програм. У результаті дослідження встановлено, що, попри наявність

законодавчих гарантій та широкого спектра державної і недержавної підтримки, молодь стикається з труднощами адаптації, зокрема через психологічні фактори, мовний бар'єр, бюрократичні процедури, регіональні відмінності у доступі до послуг і складнощі з визнанням освітніх документів. Зроблено висновок, що ефективність міграційної політики щодо молоді залежить не лише від нормативної бази, а й від практичної спроможності державних інституцій забезпечити швидку інтеграцію та створити умови для соціальної самореалізації молодих людей у приймаючому суспільстві.

Жовтик Євген

аспірант кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Джерела вивчення еміграції українських громадян до європейських країн в роки війни

У доповіді розглядаються основні джерела вивчення еміграційних процесів з України до європейських країн в умовах російсько-української війни. Проаналізовано статистичні матеріали міжнародних організацій, відомості громадських установ, дані поточної статистики, результати соціологічних досліджень та законодавчі акти. Особливу увагу приділено проблемам достовірності, репрезентативності та оперативності отримання інформації про вимушену міграцію українців. Визначено роль свідчень переселенців для вивчення адаптаційних процесів у країнах Європи. Показано, що комплексне використання законодавчих, статистичних та соціологічних джерел дозволяє глибше дослідити соціокультурні наслідки воєнної еміграції. Зроблено висновок про необхідність міждисциплінарного підходу до аналізу сучасних міграційних процесів.

Інформація про проєкт

«ЄВРОПА ТА ЄВРОПЕЙЦІ У СВІТЛІ ЗМАГАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ» проєкт програми Erasmus+ напрямку Jean Monnet № 101127471, ERASMUS-JMO-2023-MODULE

Європейський вектор, який реалізується в українській зовнішній та внутрішній політиці, статус кандидата в члени ЄС, зумовлюють потребу у вивченні, усвідомленні й поширенні серед громадян України образу європейського суспільства в усіх проявах. Освіта, й насамперед вища, в цьому процесі відіграє визначальну роль, оскільки саме сьогоднішні студенти є потенційно найбільш свідомими носіями європейських цінностей у найближчому майбутньому.

Проєкт «Європа і європейці в світлі змагань інтелектуальних традицій» має на меті продовжити низку активностей в галузі Європейських студій, які систематично здійснюються в НУЧК з 2015 р. Проєкт спрямований на дослідження концептуальних підходів до ключових проблем, вирішенням яких переймається європейське співтовариство, а саме демографії, гендерної толерантності, стратегії розвитку Євросоюзу в глобалізованому світі, а також представлення Європи як відкритого конкурентного простору інтелектуального осмислення історії та майбутнього. Очевидно, що у зв'язку з російсько-українською війною та її наслідками, насамперед, політичними, економічними, соціальними, демографічними, нарешті геополітичними та світоглядними, ці проблеми стануть досить гострими й в Україні. Відтак, вивчення досвіду життя з цими проблемами та їх розв'язання, напрацьований європейськими інтелектуалами і впроваджений у Європі, стане вельми цінним знанням задля подолання цих проблем в Україні.

Ознайомлення студентів, викладачів університету та вчителів шкіл, представників органів місцевої влади та самоврядування, політиків та громадськості зі здобутками європейців у цих сферах, розкриття методології дослідження проблем та прийняття рішень, витоків формування політики, впровадження ефективних рішень, контролю та зворотного зв'язку в громадянському суспільстві, системах управління, спрямованих на формування позитивного іміджу Європи, просування інтересів Європи в глобалізованому світі, популяризації європейського способу життя

на основі демократичних цінностей дозволить підготувати соціально активну та всебічно освічену частину українського соціуму до життя та діяльності у суспільстві, яке оновлюється та розвивається на основі європейської системи цінностей.

Проект передбачає:

- 1) викладання: розробку навчальних дисциплін
  - «Європа, європейці та інші: міграція як глобальна / демографічна / гуманітарна проблема» (доц. Кеда М.К.);
  - «Європа між / з / попереду Америки та Азії: конкуренція стратегій розвитку» (доц. Стрілюк О.Б.);
  - «Історики та історії Європи після війни / методологічних «поворотів» / створення ЄС: погляди зсередини та ззовні» (доц. Острянюк А.М.);
  - «Стать і гендер: концептуальне коріння європейської толерантності / традицій / світогляду» (доц. Юда Л.А.).
- 2) видання навчально-методичних посібників, практикумів, курсів лекцій, наукових та інших публікацій з означеної тематики;
- 3) проведення конференцій, круглих столів.

Очікувані результати:

- проаналізувати політику Європейського Союзу та експертні думки інтелектуалів щодо демографії, міграції, гендерної рівності, стратегічного розвитку та історії Європи і співвіднести їх з українським баченням цих проблем;
- розробити та організувати викладання чотирьох авторських спецкурсів на основі інноваційних технологій для студентів-гуманітаріїв;
- розробити навчальну програму підвищення кваліфікації для шкільних вчителів, представників органів державної та місцевої влади, громадських активістів з питань демографії та міграції в Європі, гендерної толерантності, стратегічного розвитку Європи у глобальній перспективі, а також інтелектуального осмислення та репрезентації Європи як суб'єкта історичного процесу;
- розробити та створити інтелектуальну онлайн-гру для школярів, присвячену вирішенню та толерантності питань гендерної рівності в Європі, міграції та мігрантів, стратегічному баченню історії та майбутнього Європи в інтерпретації інтелектуалів;
- організувати наукові дослідження студентами та викладачами проблем, порушених у процесі викладання, провести низку наукових форумів для поширення результатів досліджень;
- підготовка та видання дидактичних матеріалів і методичних посібників для авторських спецкурсів.

